

A Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma Hajas Tibor kiállításával gazdagítja a Fotóhónap eseménysorozatát

Hajas Tibor (1946–1980) a magyar neoavantgárd művészet egyik legkiemelkedőbb – s amiként értékelői állítják –, legszélsőségesebb alakja. A Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma Hajas Tibor kiállításával gazdagítja a Fotóhónap eseménysorozatát

Hajas Tibor (1946–1980) a magyar neoavantgárd művészet egyik legkiemelkedőbb – s amiként értékelői állítják –, legszélsőségesebb alakja. Aki saját korában a magyarországi művészek közül talán a legintenzívebben élte meg az életét és a művészetét. Életművébe egyebek között objektok, írások, kísérleti filmek, akciók, performanszok (s ahogy pozsonyi kiállításán is láthatjuk), fotók és grafikai munkák tartoznak – amelyek (ez utóbbiak) a saját egóját kiteljesítő, egyfajta „személyes megváltásra” készülő művész kísérleteit mutatják.

Hajas huszonöt éve halt meg, nagyon fiatalon – ezzel indította a Brämer-kúriabeli tárlat ismertetését, értékelését Dr. Beke László egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézetének igazgatója. Majd a művész halálának körülményeiről beszélt, amelyek ma se tisztázottak. A makói művésztelepről tartottak haza autóval, amikor Szeged környékén karamboloztak, s az alkotások szanaszét repültek a kocsiból. Hajas művészetét, performanszait ismerve sokan azt hitték, hogy a baleset művészi céllal megrendezett öngyilkosság volt. De nem az volt. Hiszen nála a halál gondolata – ahogy a megnyitón is elhangzott – nem a pusztulás vágya volt, hanem a pillanat kockázatának a teljessége.

Beke László hangsúlyozta, hogy az időszerűség szempontjából furcsa és érdekes e mostani Hajas-kiállítás, mivel az, amit a pozsonyi tárlat mutat, huszonöt évvel ezelőtt történt és készült. „Sokszor el kell ismételni, főleg a fiatalok számára, hogy ez nem »jelenkép«. Mivel még fiatal fotósokról is el tudom képzelni, hogy úgy nézik ezt az anyagot, mintha csak tegnap készült volna. Holott nem: a készülés és a bemutatás körülményei is különlegeseek. Hajas a már említett makói művésztelepen életében először grafikai technikákkal ismerkedett. És akkor, amikor épp belefogott valami újba, tragikus hirtelenséggel elhunyt. A nyáron a Ludwig Múzeum létrehozott egy nagy retrospektív Hajas-kiállítást, s az anyagot rendezgetve kiderült, hogy még mindig rengeteg ismeretlen és kiállítatlan mű van. Azok közül hoztunk el ide, Pozsonyba tizenöt fényképet. E fotók azért is érdekesek, mert ezek nyomán készültek a lenyomatok, amelyeket ugyancsak bemutatunk ezen a kiállításon.”

A Ludwig Múzeumban rendezett Hajas-kiállítás kapcsán írta értékelője, hogy: „Munkássága szorosan kapcsolódik a konceptuális alapokon álló body art-hoz. Műveit a performansz rítus-központú szemlélete hatotta át – önmagát, illetve önmaga megismerését fotóz(tat)ta.” E megállapítás nem volt oly nehéz, hiszen saját maga írta le: „Én érdeklém saját magamat, attól a perctől kezdve, hogy világossá vált, ez az egyetlen út ahhoz, hogy az ember valaha bármit is megismerhessen.” Ezt hangsúlyozta Beke László is, amikor arról beszélt a kiállítás megnyitóján, hogy Hajas a performanszot a közönség kizárásával, a kamerának hajtotta végre, a megismételhetetlen, egyszeri teljességet keresve. Ehhez az egyik „katalizátor” a magnézium fellobbanásával a fény felvillanása volt: nála ez volt a performansz csúcsa. A fény felvillanása, amellyel a látvány mindörökké bevésődik az emlékezetbe, s a tudatot kimozdítja valamely irányba, a fotó által közvetített „másvilágba”. „A fotó másvilág – írta ugyanis egy cikkében. – Az a másvilág, amiben élünk, csak még nem fogtuk fel. A fotóval viszont tudunk kommunikálni. A fotó már felfogható a számunkra. (...) A fotó a huszadik század halotti kultusza. Akadálytalanul keveredik el az aktuális valósággal; egynemű vele; a mindennapi praxist annyira át- meg átszövi, szemléletünket annyira stimulálja, hogy eldönthetetlenné vált, melyikük rögzíti az

Írta: Új Szó

2005. november 08. kedd - Módosítás: 2005. november 08. kedd

elmúltat és melyikük irritálja a jövőt.”

A pozsonyi kiállítás látogatóinak a háttéről annyit mindenképpen érdemes elmondani, hogy Hajas Tibor gyermek- és kamaszkorában sokat volt kórházban, s e környezet és atmoszféra nyomot hagyott a művészetében. Ezek a kórházi rekvizitumokkal dolgozó képek, a performansz csúcsára vitt és ott elkapott pillanatok is arról árulkodnak, hogy – Beke László szavaival élve – vonzódott a sápadt, színtelen, vértelen világhoz, de abban is a rendkívülit kereste. A rendkívülit, amellyel meg tudta mutatni a „megváltozott érzékelést”, „egyfajta személyes megváltást” a felvillanó fényben. Hogy az így rögzített múlt a jövőt is irritálja.

TALLÓSI BÉLA